

dienst deed), van welke fortificatie nog eenige sporen zichtbaar zijn.

Andere resten van groote Romeinsche bouwwerken vindt men op de Piazza del Mercato, het antieke Forum. Op verschillende plaatsen van het plein heeft men overblijfselen van tempels gevonden en zelfs is het reeds mogelijk het geheel te reconstrueeren; al zijn dan ook eenige benamingen, zooals die van Curia, Basilica, Jupitertempel hypothetisch. De belangrijkste overblijfselen liggen onder de tegenwoordige kerk S. Ansano en onder het bijbehorend Franciskanerklooster. Men heeft hier de basis gevonden van een naar de afmetingen en opgegraven fragmenten te oordeelen, statigen tempel, die waarschijnlijk eenmaal aan Mars gewijd was. Naast dezen tempel verrees en verrijst nog steeds de grootsche Drususboog, gebouwd ter eere van de ook uit onze vaderlandsche geschiedenis welbekende veldheeren Drusus en Germanicus. Deze triomfboog, die den toegang van het Forum afsloot, is voor een groot deel onder het tegenwoordig plaveisel verborgen. Zijn fundamenten zijn vanuit de cripta onder het Franciskanerklooster zichtbaar.

Zeer zeker heeft Spoleto nog vele andere en belangrijke gebouwen geteld in den Romeinschen tijd en men vindt nog op verschillende plaatsen resten van Romeinsche woonhuizen en dergelijke (o.a. een theater), doch daar mijn bestek niet toelaat daarover uit te wijden en het ook niet mijn bedoeling is een gids van Spoleto te schrijven, wil ik thans eenige eeuwen overslaan om te komen tot een gebouw, dat m.i. niet alleen het belangrijkste is der stad, doch tevens voor de kunsthistorie een zeer groote beteekenis heeft.

Ik meen de Basilica van den San Salvatore, of zooals ze gewoonlijk genoemd wordt „Il Crocefisso”. Om echter te begrijpen, hoe het komt, dat deze merkwaardige kerk zich juist te Spoleto bevindt, is het noodig iets te weten aangaande de verbreiding van het Christendom in deze streken.

Met zekerheid weten wij, dat Spoleto reeds zeer vroeg, misschien reeds in den Apostolischen tijd, een brandpunt van den nieuwen godsdienst is geweest. Het kan ons trouwens niet verwonderen, dat in een zóó belangrijk centrum op zóó korten afstand van Rome gelegen, bijna onmiddellijk de terugslag merkbaar was van iedere nieuwe geestesrichting, die zich in de hoofdstad baanbrak. Het schijnt den modernen reiziger toe, dat deze streek dit „Heilig Umbrië”, door natuur en geschiedenis reeds voorbestemd was een grooten rol in de geschiedenis van het Christendom te spelen. Helaas vernemen wij ook hier van talrijke martelaars en al moge het getal van *decem milia*, dat wij lezen in de kerk van S. Gregorius overdreven zijn, toch is ongetwijfeld hun aantal zeer groot geweest.

Toen echter de tijd der vervolgingen eenmaal voorbij was, kon de jonge Kerk in vrede opbloeien en het is bekend, dat reeds vóór den tijd van Constantijn den Grooten openlijk gebeden werd op de plaatsen, waar bekende martelaren begraven waren. De nieuwe denkwijze en het geheel